

K.K.T.C
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili Ve Edebiyatı
Bölümü

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

1958-1974 Yılları Arasında Kıbrıs'ta
Yaşanan Canlı Hatıralar

Hazırlayan
Damla AYKER

Danışman
Doç.Dr.Bülent YORULMAZ

Lefkoşa
2000

- İÇİNDEKİLER -

ÖNSÖZ.....	1
GİRİŞ	2
1-1955 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar.....	5
Ergün Uysal.....	6
2-1958 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar	
Kemal Aktunç.....	9
Sıdika Yılmaz.....	10
3-1963 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar.....	12
Mustafa Sabahyıldızı.....	13
İşıl Halil.....	15
Yalçın Okut.....	16
Osman Yaşar Kaniogulları.....	18
Kemal Aktunç.....	21
Fatma Ürün.....	24
Sezay Ekin.....	26
4-1967 Yılında Yaşanan Hatıralar.....	28
Menteş Hüdaoğlu.....	29
5-1974 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar.....	30
Adnan Ayker.....	31
Emsal Haliter.....	35
Cahit Canber.....	37
Ergün Uysal.....	40
Nevin Çevikçe.....	43
Nazif Dorak.....	45
Sezay Ekin.....	46
Menteş Hüdaoğlu.....	47
Varol Emmi.....	48
Ali Fegan.....	51
6-Yer Adı Dizini.....	52
7-Şahıs Adı Dizini.....	54

- ÖNSÖZ-

Ben Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisiyim.

1958 - 1974 yılları arasında yaşanan canlı hatıraları mezuniyet çalışması olarak derledim.

Bu çalışmayı hazırlamamdaki amaç; 1958 - 1974 yılları arasında yaşanan canlı hatıraları ebedileştirip arşivlendirmektir.

Bana yardımlarından dolayı Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dekanı Doç.Dr. Bülent Yorulmaz Bey'e, annem Elmas Haliter'e, Lefkoşa halkına ve yardımlarını esirgemeyen herkese çok teşekkür ediyorum.

Lefkoşa, Haziran 2000

Damla AYKER

GİRİŞ

1955'te Kıbrıs İngiliz sömürgesindeydi. İngilizlerin sömürgesinden kurtulmak isteyen Rum toplumu tek taraflı olarak E.O.K.A. adlı bir teşkilat kurarlar. Rumlar kendilerine göre bağımsızlık için mücadele ediyorlardı.

1 Nisan 1955 günü gece yarısı on ikiden sonra ilk eylem Atalasa Bölgesi'nde bulunan Kıbrıs radyo yayın koperasyonuna bomba yerleştirmeleriyle başlar. Bombayı yerleştiren E.O.K.A. genel başkan yardımcısı Akdoğan'da oturan ve Yunanistan'da tahsilini yapan Aksendiyu adlı bir kişiydi. Aksendiyu bombayı yerleştirirken kendi hürriyet kağıdını düşürmesiyle kimliği ortaya çıkmış olur. İngilizler onun peşine düşerler ama o dağlara kaçıp, oralarda barınmaya başlar.

Rumlar İngiliz askerlerini vurarak bağımsızlıklarını kazanacaklarını düşünüyorlardı. Bağımsızlık ismi altında verilen mücadele parolaları Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etmektir. Bunu her nümayişlerinde, uygun duvar ve köşelere, kanunsuz çektikleri pankartlara yazıyorlardı.

İngilizlerle başlayan mücadelede gayenin Enosis olması Kıbrıs toplumunu endişelendirmeye başlatır. Hatta liderimiz bunun yanlış olduğunu, bir devletin boyunduruğundan kurtulmak isterken nasıl başka bir devlete bağlanılmak istenildiğini açıklamaya başlarlar.

Rumlar 56-57'ye kadar gerek dağdan kaçan kişileri gerekse çarşıda gezen İngiliz askerini vuruyordu. İngilizlerin vurulmaları üzerine oraya askeri vali olan general Sir John Hardy getiriliyor. Rum ve İngilizler arasında olaylar son raddeye varınca İngiliz valisi Türklerden yardım istemeye karar verir. Oxilyary adında komutan Türk gençlerini komando olarak yazıyor ve kendi ordusunu da toplayarak çatışmaları durdurmaya çalışıyordu. Bu çatışmalarda birçok Türk canını kaybeder .

Bu olayların sonrasında 1959'da dağlara baskın yaparlar.Bir çok azılı E.O.K.A.'cılarını tutuklarlar.Trodos Dağı'nda bir mağrada Aksendiyu ve altı kişiyi bulurlar.Rumların E.O.K.A. adlı örgütünü Grivas yönetiyordu.

1960'a kadar şiddetli ölümler ve boykotlar devam eder.Rumların E.O.K.A. örgütüne karşı Türkler'de "Taksim" parolasını savunurlar.Türk liderleri Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Raif Denktaş Türkiye'ye giderek köy ve kasabalarda mitingler düzenlerken Türkiye halkını Kıbrıs sorunu konusunda bilgilendiriyordu.

1958'de ise Rumların lideri Makarios'u Şeytil adalarına sürgün ederler.Yunan cuntası Makarios'u öldürmek istiyordu ama İngilizlerin onu kaçırdığı söyleniyor.

Makarios serbest kaldıktan sonra Londra ve Zürih antlaşmalarına gidilir.Burada Türkiye, Yunanistan, İngiltere ile Kıbrıs Türkü ve Rumu arasında çözüm bulmak için toplantıya otururlar.İngiliz Devleti askeri valisi olan Sir John Hardy'yi değiştirerek yerine, siyasi vali olan Sir Kü Fut'u getirir.Görüşmeleri Türkiye adına Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu, Kıbrıs'tan Dr.Fazıl Küçük ve Rauf Raif Denktaş, Rumlardan Rum Başpiskopos'u Makarios temsil ediyordu.Londra'da yapılan toplantılardan sonra antlaşmaya varırlar.Bu antlaşmadan sonra "Kıbrıs Cumhuriyeti" ismi altında cumhuriyet kurulmasına ve Kıbrıs Rumlarına %70 Kıbrıs Türklerine%30 olarak haklar tanınmasına karar verilir.Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios, Başbakan da Dr. Fazıl Küçük olacaktı.Bize sadece üç bakanlık veriliyordu. Bu antlaşmaya göre Kıbrıs Cumhuriyeti 16 Ağustos 1960'da kurulur.Ama Rum liderler her yerde her fırsatta bu hakların bize çok olduğunu, cumhuriyetin bu şartlar altında yürümeyeceğini söylüyordu. Hatta Cumhurbaşkanı Makarios daha da ileriye giderek Londra ve Zürih antlaşmalarının

baskı altında imzalandığını ve bu antlaşmayı bir sıçrama tahtası kabul ettiklerini açıklıyordu.

1961'de Makarios Türkiye'yi ziyaret ederek Başbakan İsmet İnönü'ye cumhuriyetin yürümeyeceğini söylerken, Türkiye Hükümeti Londra ve Zürih antlaşmalarından hiçbir taviz verilmeyeceğini söyler.

Bunun üzerine 23 Aralık 1963'te Lefkoşa'da akrabalarıyla seyahat eden Türklere Rumlar tarafından ateş açılır ve savaş başlamış olur. Bu arada Rumlar Türk köylerine saldırıyor, kritik noktalara barikat kurup Türklerin seyahatlerini engelliyordu. E.O.K.A. ve liderleri Yunanistan'dan gelen on bin askerle Türk köylerine saldırıyorlar ve Birçok Türk'ü öldürüyorlardı.

1974'de ise Türk askeri Kıbrıs'a asker çıkarır ve birçok şehit vererek Kıbrıs'ı Rumlar'ın elinden kurtarır.

**1955 YILINDA YAŞANAN CANLI
HATIRALAR**

Ben 1955'de T.M.T.'de yüzbaşı olarak görev yapıyordum. Türkiye'den gemilerle gelen silahlar Vasilya'da duruyordu.Bizler kayıklara yüzerek veya traktör lastiklerini kullanarak gidiyor ve silahları o şekilde alıyorduk.Silahları karaya çıkardıktan sonra eşeklerin sırtına yüklüyorduk.Daha sonra ise Beşparmak Dağı'nı aşarak Fota'ya ve diğer köylere dağıtıyorduk.Silahları dağıtma işlemi her zaman gece ve binbir zorlukla yapılıyordu.Üzerimizde bir mermi bile bulunsa cezası ölümdü.

Bir gün kumandan beni çağırır ve silahların emin elden gitmesi için bana görev verir.Nevzat Uzunoğlu'nun yanına giderim ve altmış piyade tüfeğini Abohor'a teslim etmek için alırım ve arabamın bagajına koyarım.Lefkoşa'dan Abohor'a doğru yola çıkarım ve tam Değirmenlik'in içine girince polisin önünde arabamın lastiği patlar.Arabamdan dışarı çıkarım ve ne yapacağımı düşünürüm.Rum polisi karşımda ne yapacağımı bekliyerek bakıyordu.Bense bagajı açamıyordum çünkü orada silahlar vardı.Rum polisinin belindeki tokoröf tabancasını görürüm ve aklıma o anda bir yalan gelir.Rum polisi yanıma gelir ve yardım isteyip istemediğimi sorar.Ben de karımın da arabayı kullandığını ancak bagajın anahtarını bana vermeyi unuttuğunu söyledim. Rum polisi nasıl yardımcı olabileceğini sorunca ben de Abohor muhtarının amcam olduğunu ve telefon ederse bana yedek lastik getireceğini söyledim.Adam benden şüphelenmez ve telefon açar.On dakika geçmeden T.M.T.'den arkadaşlar durumu anlayıp gelirler.Yanlarında griko ile yedek lastik getirirler.Patlak lastiği değiştiririz. Rum polisi bizden şüphelenmez ve gitmemize izin verir.Böylece sıkıntılı anlardan sonra silahları teslim ederim.

Yine bir akşam silahları saklama görevi bana verilir.Silahları saklama görevi çok zor bir işti.Bu silahlar yere gömüldüğü için çok iyi hazırlanması gerekiyordu.Bir silah toprağın altında yıllarca kalsa bile bozulmayacak şekilde

temizlenip,gömülmeliydi.Zorlu olan bu işleme önce,silahı güzel bir şekilde lamba suyu ile temizleyerek başlıyorduk.Sonra gresle silahı gresliyorduk .Ondan sonra naylonlar keserek silahı sarıyorduk,naylonun üzerinden yine gresliyorduk.Bazen de kopot bezini ince ince kesiyor,kiliseden çaldığımız mumları eritiyor ve kopot bezlerini erimiş mumlara batırıyorduk. Daha sonra sicimle silahları bağlıyorduk.Teneke kutuların içine yerleştiriyor,katran ısıtıyor ve bu kutuların içine döküyorduk.Bu işlemi kutuların nem geçirmemesi için yapıyorduk. Katrandan sonra kutulara saman da koyup belirli kişilere teslim ediyorduk.Teslim ettiğimiz kişilerden kimseye söylemeyeceklerine dair yemin alıyorduk ve çanakları bir tarlaya, dağa veya ovaya gömmelerini ama su alan bir yer olmamasını söylüyorduk.Onlar da bunları alıyor ve zamanı geldiğinde onlardan alıyorduk.Bu silah işlemleri çok uzun sürüyordu

Ben silah işlemlerini yaptığım zamanlar evlenmiştim.O zaman Tahtakale'de oturuyordum.Babam kitapçı Kemal Uysal, kayınpederim öğretmen Ahmet Cevdet Çavuşoğlu 'ydu.Mutlu bir evliliğim vardı ama görevim icabı her gece evden çıkıyor ve sabaha karşı geliyordum.Karıma ve aileme görevimden bahsetmiyordum çünkü bu yasaktı.Her gece ayrı bir köye gidiyor ve çanak temizlikleri yapıyorduk.Eve geceyarısından sonra beşte altıda,kir pas içinde geliyor ve hemen banyoya giriyordum.Bu gecelece devam eder ve karım benden şüphelenmeye başlayıp tedirginleşiyor.Görevim nedeni ile aile saadetime gölge düşüyordu.

Bir gün Çetinkaya Kulübü'nde mahzun bir şekilde alacağım görevi beklerken teşkilat başkanımız Kemal Şemiler yanıma gelir.Bana neden durgun

olduğumu sorar.Bende ona evdeki durumu anlatırım.Kemal Şemiler bunu halledeceğini söyler.

Bir gün Çetinkaya kulübüne giderim ve Koçat Köyü'ne gideceğimi öğrenirim.Orada baktım ki Kemal Şemiler'le kayın pederim içki içip konuşuyorlar.O gece yine görevime gittim.Sabaha karşı eve geldiğimde kaynatam beni bekliyordu.Yanıma geldi ve beni anlımdan öptü.Bana birşey söylemeden gitti.Yatağıma yattığımda ise karım benimle iftihar ettiğini söyledi.Böylece ailem beni artık anlayışla karşıladı.

Ergün UYSAL(62)

Kızılbaş

**1958 YILINDA YAŞANAN CANLI
HATIRALAR**

Biz 1958'de Dali köyü'nde Türk ve Rumlarla karışık olarak yaşıyorduk.Dali köyü İngiliz idaresindeydi.E.O.K.A. liderleri muhtarların istifa etmesini istiyordu.Rum muhtarı istifaya yanaşmıyordu.E.O.K.A.'cılar da onu öldürmekle tehdit ettiler ama Rum muhtarı ciddiye almadı.Bir gün öğle vakti Rum muhtarı kahvede otururken orayı basıp onu vururlar.Babam bu olaydan sonra korkar ve istifa etmeye gider ama E.O.K.A.liderleri ona ihtiyaçları olduğundan muhtarlığına devam etmesine izin verirler.Çünkü yapılacak işleri vardı.

Daha sonra İngiliz idaresi kimin evinde av tüfeği varsa muhtarın evine götürsün diye emir çıkarır.Elinde silah olan halk muhtarın evine götürür.Babam silahlar geldikçe sıkıntı çekiyor,korkuyordu.Ben o zaman dokuz yaşında olduğumdan olayların ciddiyetinin pek farkında değildim.Bir gün köy çeşmelerinin üzerine çıkıp babamın elli tane tüfeği var diye bağırmaya başladım.Yaşlı adam beni çağırıp böyle bağırmamamı çünkü babamın başının belaya gireceğini söyledi.Bunun üzerine ben susup hemen eve koştum.

Günler geçiyor ve babam geceleri uyuyamıyordu.Bu silahlar evimizde bir hafta kaldı.Bir hafta sonra babam akrabamız Kaymakam Nihat Bey'e gider ve ondan silahları almalarını ister.Bunun üzerine İngilizler gelip silahları alırlar ve babam bu yükten ve E.O.K.A.'cılarının korkusundan kurtulmuş olur.Çünkü kimin evinde bir silah bulunsa cezası ölümdü.

Kemal AKTUNÇ(52)

Ortaköy

Ben 1958'de Vadili (İnönü) köyü'nde oturuyordum.O gün Lefkoşa'ya gelmek için otobüse bindim.E.O.K.A.'cılar bindiğim otobüse bomba koymuşlardı. Yolda giderken bomba patlar ama otobüsün arka tarafına konulduğundan ölen olmayıp,sadece yaralananlar olur.İngilizler bombayı koyanların E.O.K.A.'cılar olduğunu biliyordu ama onları tutuklama hakları olmadığından bunu sadece İngiltere'ye haber ediyorlardı.İngiliz eskotları bir köyden bir köye giderken önde ve arkada bizi takip edip,götürüyorlardı.

Sıdıka YILMAZ (60)

Lefkoşa

1958'de Ömerge Bölgesi'nde Rumlar bir kapıyı çalarlar.Kapıyı ihtiyar bir kadın açar ve Rumlar ondan su isterler.Kadın su getirmek için arkasını döndüğünde Rumlar onu arkasından vururlar.

Ayrıca Rumlar Küçük Kaymaklı'da oturan iki kız kardeşimi yaptıkları baskın sonucu kaldıkları evin bodrumunda bulup esir alırlar.Onlar ve diğerlerini Küçük Kaymaklı'dan Büyük Kaymaklı'ya elleri başları üzerinde olarak yürütürler. Büyük Kaymaklı'da onları otobüslere bindirip Cikko Manastırı'na esir kampına götürürler.Cikko Manastırı'nda çok sıkı denetim vardı ve kardeşlerimi tuvalete götürürken bile arkalarına silah dayayıp, kapıda bekliyorlar ve tekrar geri götürüyorlardı.Zaman geçtikten sonra barış gücü oraya girer ve Cikko Manastırı'ndaki esirlerin bazılarını geri verirler.Kızkardeşlerimi de teslim ederler ama ne olduğu bilinmeyen kişiler de vardı.

Yine 1958'de Mağusaya giden yolcu otobüsüne Rumlar pusu kurarlar. Benim köylümü ve beş kişiyi öldürüp iki kişiyi de sakat bıraktılar.

İnönü Köyü'nde Türk-Rum çatışmaları iki ay kadar sürer.Ben Çatoz Köyü'nde idim.İnönülü bir taksi şoförü elli yaşında bir kadını,iki yaşındaki torunuyla beraber Beyarmudu'ndaki kızına götürmek için yola çıkar.Bizim şoför İnönü'den yeğenini de alıp yoluna devam eder.Yola çıkarkenden Rumlar onlara pusu kurup, hepsini alırlar ve geri vermezler.O günden sonra hiçbirinden haber alınmaz. İnönü'nün gençleri Lisi (Akdoğan) kahvesine giderler onların ne olduğunu araştırırlar ama bir sonuç alamazlar.

Sıdika YILMAZ (60)

Lefkoşa

1963 YILINDA YAŞANAN CANLI HATIRALAR

Ben 1963'te Arkimadandira (Baf) Köyü'nde otuyordum.O zamanlar çocuktum.1963 olayları çıktığı zaman ailemle birlikte Uluçam'a (Baf) oradan da Limasol'a göç ettik.

Uluçam'dayken bize av tüfeği verirler. Rumlara karşı kendimizi böyle korumaya çalışıyorduk.On altı on yedi yaşında askerlik yapmaya başladım.Ben askerken köyden annem Limasol'a taşınır.Askerliğim bitince altı ay Limasol'da sivil olarak çalıştım.

1974 Harekâtı'nda tekrar savaşa katıldım.Ve esir oldum.Parmağım bir Rum mermisiyle vurulur ve sakat kalırım.Ama hiçbir tazminat da almıyorum.

Esir olarak bir futbol sahasında tam on gün kaldık.Orada bize iki zeytin,patates ve yarım dilim ekmek veriyorlardı.Bu on gün zarfında bir gün arkadaşlarımdan biri kalkıp "Dağ Başını Duman Almış" marşını söylemeye başlayınca Rumlar onu bacağından vururlar.Biz hemen yanına gidip onu yerden kaldırmaya çalıştık ama şişman olduğu için zorlanıyorduk.Dört kişi onu sıkıca tutup cipe sokmaya çalışırken bir Rum askeri arkadan gelip silahın dipçığıyle vurulan arkadaşımızın başına vurur ve o da orada bayılır.Onu zorla cipe koyarız ama yolda giderken Rum askeri onu başından vurup yaralar.

Daha sonra da onu Türk Hastahanesi'ne getirirler.Oradaki Türk doktorları ne olduğunu sorunca Rum askerleri de şöyle cevap veriyor,Rum askerlerinin silahını almaya çalıştığı için onu vurduklarını söylüyorlar.Tabii öyle olmadığını biliyorlardı ama ellerinden birşey gelmiyordu. Arkadaşımız ise orada ölür.

Üç dört gün içinde savaş başlar ve bizim yiyecek olarak bir tek kamyonlardaki üzümlerimiz kalmıştı.Aç olduğumuz için onları yiyerek hasta olmuştuk.Tuvalet sorunumuz ortaya çıkmıştı.

On gün sonra bizi okullara götürürler.Bir grubu eski okullara bir grubu da yeni okullara götürüyorlardı.Burada esirken Türk gazetecileri bizi Rum sanıp resimlerimizi çekiyorlardı.Esirken bir Rum uçağı gelir ve Rumlar da bize der ki:"Onlar bizi öldürmeden biz sizi öldüreceğiz,sonra biz ölelim derler".Ama o gün Türk uçağı gelip birşey yapmadan geri döner.Yüz on gün okullardaki işkenceli esir hayatımızdan sonra bizi esir Rumlarla takas yapmaya karar verirler.Bu değişim için bizi Lefkoşa'ya doğru yola çıkarırlar.Yolda gelirken yanımızda bir radyo vardı ama saklamıştık.Fakat arkadaşın bir tanesi radyoyu açar ve radyoda "Bağlayın Yunan köpeklerini" adlı şarkı çalmaya başlar.Bunu duyan Rum şöförü çok sinirlenir ama bir şey yapamaz.Daha sonra Lidra Palas'a geldik.Orada barış gücü bize içecek olarak limonata verir.Rum şöförü gelerek Türklerin geç kaldığını o yüzden bizi geri götüreceklerini söylerler.Bizim moralimiz bozulur, ümitle gelmelerini beklerken tam bizi götürecekleri anda Türk askerleri gelirler.Orada bizi takas yaparlar.

Türk otobüslerine bineriz ve otobüsten indiğimizde ben ve iki arkadaşım sevinçten elbiselerimizi yırtarız.Lidra Palas'tan bizi Lefkoşa'daki Mücahitler Site'sine götürürler ve bize beşer Kıbrıs lirası verirler.Oradan da bizi şimdiki Bayraktar Koleji Okulunun yerine götürürler.

Üç dört gün sonra ailelerimizi bulduk.Ben ailemin yanına Güzelyurt'a taşındım.O günlerde Güzelyurt'a bir kadının evine misafirlige gideriz.Orada gazeteyi okurken kendi resmimi sakallı olarak görürüm ve o günlerim aklıma gelir.

Mustafa SABAHYILDIZI (47)

Güzelyurt

Biz Kumsal'da oturuyorduk.Ama evimizin arkasından Rum askerleri Türk polisine ateş açıyorlardı.Biz her gün korkuyla yaşıyorduk.Geceleri kurşunlardan korktuğumuzdan komşumuz Nihat İlhan'ın evine gidiyor ve orada kalıyorduk.Çünkü onların evleri daha içeride ve pek göz önünde değildi .

21 Aralık gecesi Rumlar Kumsal baskını yaparlar ve o bölgedeki evlere girip,ateş açarlar .Biz Binbaşı Nihat İlhan'ın evinde babam Halil, annem Ayşe, teyzem Növber, ev sahibi Hasan Bey ve eşiyle beraberken dışarıdan gelen silah seslerini duyarız.Nihat Bey'in eşi ve çocukları banyonun içine saklanırlar.Kadın çocukları banyonun içine koyup, kendisi de üstlerine onları korumak için yatar. Annem, teyzem ve ben de lâvabonun altına saklanıriz.Rumlar banyo odasına girerler ve önce banyodaki insanları tarayarak daha sonra bize ateş ederler.Annemin ayağına isabet eden kurşun ondan geçerek benim ayağıma da saplanır.Teyzemin de avucuna isabet eden kurşun, delip geçer .Hasan Bey yaralanırken eşi ölür.Bizi öldü sanıp bırakırlar.

O bölgedeki insanları rumlar esir alırlar ve dereden geçirerek tutsak ederler.Biz yirmi dört saat orada yaralı olarak kalırız. Ertesi gece Hasan bey ve teyzem korkuyla evden çıkarak binbir zorlukla Lefkoşada'ki hastaneye giderler.Türk askerine olanları anlatırlar ve onlar da gelip annemi ve beni alırlar.Bizi önce askeri uçakla Ankara'ya götürdüler ama tedavi imkânı yeterli olmadığından bizi uçakla Londra'ya gönderirler.Londra'da üç buçuk yıl tedavi gördük.Kurşun teyzemin avcunun içinden geçtiği için elini kesmek zorunda kalırlar.Biz ise tedavi olup, evimize döneriz.

Işıl HALİL(38)

Kumsal

1963'te ben lise son sınıfta,iki kardeşim de orta üçüncü sınıfta okuyorduk.Biz Lefkoşa'da yurttta kalıyorduk.Tahtakale ve Ömeriye Mahalle'lerinde Türkler ve Rumlar karışık yaşıyorlardı.Bu mahallede bir genelev vardı.Bir gece o mahallede bir Rum bir Türk şöförünü öldürür.Biz yurttta kaldığımızdan,kurşun sesleriyle uyandık hatta kurşunlardan bazıları yurdun camlarını delip, içeriye girdi.

Ertesi günü Türk memurlar korkudan işlerine gitmediler. Başka bölgelerde de çatışmalar olur ve birçok Türkü vururlar.Rum polisleri yurttaki liseli öğrencilere ateş açarlar ama ölen olmaz.Bir anda tüm ada Türk-Rum çatışması başladı diye çalkalanmaya başlar.Bizim köy (Akaçalı) Lefkoşa'dan 12 mil batıda Lefkoşa-Omorfo anayolu üzerindeydi.Köylere Lefkoşa'da Rumlar Türkleri kesiyor diye abartılı haberler gidiyordu.İletişim olmadığından köylerdeki insanlar Lefkoşa'daki yakınlarından haber alamıyor ve merak ediyorlardı.Güvenlik olmadığından okullar tatil ediliyor ve Türk memurlar işlerine gitmiyorlardı.Babam bizi merak ettiğinden Lefkoşa'ya gelmek istiyordu ama annem ve akrabalarımız yollar tekin olmadığından izin vermiyorlardı.

Bir gün babam evin önünde oturup güneşlenirken Omorfo-Lefkoşa seferi yapan otobüsü durdurur.Şöför bizim köylü bir Rumdu ama babamla iyi arkadaşılar. Babam Veysi Bey, ona güvenerek otobüse biner.Otobüs Lefkoşa'nın Baf Kapı'sı girişinde E.O.K.A.'cılarının barikatları ile karşılaşır.Bu E.O.K.A.'cılar birçok yerde barikat kurup geleni gideni denetliyordu.Otobüsü durdururlar ve şöföre otobüste Türk var mı diye sorarlar.Akaçalı Rum şöför aynı suyu içtikleri Türkü korumak için yoktur yanıtını verir.Arkada oturan başka fanatik bir Rum parmağıyla babamı işaret eder ve Rumlar babamı otobüsten indirip oracıkta vururlar.

Veysi amcanın řu anda mezarı bile bulunmamaktadır.Veysi Bey sadece çocukları için gittiği Lefkoşa'da suçsuz yere öldürölmüştür.Ben ve kardeşlerim bu olaydan sonra mevzilere alındık.Piyade tüfeği boyumuzdan uzundu.1964'den 67'ye kadar gerek Lefkoşa'da gerekse Beşparmak Dağı'nın çeşitli mevzilerinde mücahitlik yaptık.

Yalçın OKUT (54)

Lefkoşa

1963'te Doğruyol'da iki subayımızı vurdular.Ben o zaman kumandandım. Subaylar vurulduğu zaman biz Tanzimat Sokağı'ndaki bölgedeydik.Bana merkezden telefon geldiğinde uyuyordum ve emirde beş altı kişiyi yanıma alıp 101 evlere gitmem söyleniyordu.Telefonu kapattım ama uyukulu halim devam ediyordu. Buzluğu açtım, su içip biraz kendime gelmek istiyordum ama su yerine yağları içince ister istemez uyanmak zorunda kaldım.

Daha sonra yanıma beş-altı kişiyi alıp, Beşparmak Dağları'na gittik.Orada teymenle görüştüm ve bize gideceğimiz yolu göstermesi için adam istedim.Askerlerim, ben ve bize yolu gösteren adamla yola çıktık.Adam bize subayların vurulduğu yeri gösterirken bir de baktık ki Rumlar bize ateş açmaya başladı.Biz hemen mevzilendik ve karşıya cevap vermeye başladık. Çarpışma bütün gün devam etti.Yanımızda ne yemek ne de su vardı.Ağzımız sulansın diye çakıl taşlarını ağzımıza koyuyorduk.Gece orada bekledik çünkü sabaha karşı bize takviye geleceği bildirilmişti. Gece yarısı saat ikide üçte takviyeler gelir ve taarruza çıkarız. Rumların ağır silahları bulunuyordu.

Ben bir Rum askeriyle kayanın üstüne çıktığımda karşı karşıya geldim. Rum askeri bana sen bizden misin diye sorunca ben de evet cevabını veririm ve saldırıya geçeriz.Binbir zorlukla Beşparmak Dağı'nı alırız ve Türk bayrağını oraya dikeriz.Tabii sağ kalan Rumlar da vardı ama merkezden ateşkes emri gelmişti,çünkü Rumlar ölülerini toplamak istiyorlardı.Türk askerleri bu emre uyar ve Rumların ölülerini toplamasına izin verirler.

Osman Yaşar KANIOĞULLARI (64)

Mağusa

Benim ilk görevim Nafi'de askeri üstlerdeydi.Bana Lefkoşa'daki üstlerden telefon geldi.Benden saklı olan silahları getirmem isteniyordu.Çünkü bu silahların yerlerini tek ben biliyordum.Ben bütün işlerimi bıraktım ve silahları alıp yola koyuldum.Mağusa kapısından çıkarken Türk polisi beni durdurdu ve Lefkoşa'da çarpışmalar olduğunu oraya gitmemem gerektiğini söylediler.Ama ben bu görevi yerine getirmek zorundaydım o yüzden ne olursa olsun gitmeliydim.

Pirhan'a yaklaştığımda uzaktan yolun tellerle kaplı olduğunu gördüm.Yoldaki asker ve polisler 20-30 kadardı.Ben hızla üstlerine giderken boruya basıyor ve elimle yolu açmalarını işaret ediyordum.Onlar beni kendilerinden sanıp büyük bir hızla yolu açtılar, geçtim.Ama Rum polisleri benim onlardan olmadığımı anlayınca peşime düştüler bana ateş ettiler.Lefkoşa'ya girerken solda Citroen Garajı sağda Mercedes Garajı vardı.Rumlar Mercedes Garajı'nın olduğu yerden Türklere ateş açıyorlardı.Ben garajı geçtim ve Rum ilkokulunun yanındaki anayoldan dar yollara girdim.Türklerin bulunduğu yere doğru iç yollardan geçerken Rum polisler hala peşimdeydi.Ben Türk semptine döneceğim zaman çok keskin bir viraj vardı,ben o virajı geçtim ama Rum polisler geçemeyerek arabayı devirdiler.Böylece ben onlardan kurtularak görevimi tamamlayabildim.

Osman Yaşar KANİOĞULLARI (64)

Mağusa

Ben Lefkoşa'da görev yapıyordum. Bir iş için Mağusa'ya gitmiştim. Orada bazı köylüler bana gelip, köylerinde silah olmadığını söyledi. Ben de bunun üzerine bu durumu Paşa'yla görüştüm ama Paşa Mağusa'dan Karpaz'a kadar Rum barikatları olduğunu söyledi. Bu işi kimin yapacağını sorunca ben bu görevi üstlendim. Yanıma üç asker aldım ve iki arabayla yola çıkmaya karar verdim. Bir araba önde diğer silahlı araba da arkadan bizi takip edecekti. Eğer arabayı Rum askerleri durdurmaya çalışırsa arkadaki araba ateşe hazır durumda bulunacaktı. Yola çıkmadan önce bunları konuşup, anlaştık ve yola koyulduk.

Silahları teslim edeceğimiz Yeşilköy'e kadar engelsiz gittik ve köye silahları sağ salım teslim ettik. Ben geriye tek başıma yola koyuldum. Çayırova adlı Rum köyünden geçecektim. Köyün içindeki Rum kahvesinin yanındaki yoldan geçerken yol tellerle kesikti. Ben bunu gördüm ve yolun yanında galifin altında oturan insanların olduğu yerden geçmeyi düşündüm. Benim geçeceğim yerde insanlar oturmuyordu ve arabayla hızla geçerek direkleri yıkıp kaçtım. Boğaz'ı geçtikten sonra Mağusa'ya 15 km. kala portakal bahçelerinden Rumlar bana ateş açtılar. Arabama altı mermi isabet etti, arka lastiğim patladı, uzun süre beni takip ettiler ama ben durmadan yola devam ettim.

Mağusa'ya vardığımda ilk Paşa'nın yanına gittim ve görevi başarıyla tamamladığımı söyledim. Paşa beni anlımdan öptü ve arabamın tamiri için emir verdi. Arabam tamir edildi ve ertesi gün tekrar Lefkoşa'daki görevime döndüm.

Osman Yaşar KANIOĞULLARI (64)

Mağusa

1963 olayları başladığı zaman biz Dali Köyü'nde idik. Rumlar üç bin, Türkler ise üç yüz nüfusa sahipti. Bizler azınlıkta olduğumuzdan korkuyorduk. Bir gün Rumların Arpalık Köyü'nden bir Türk çobanı esir aldıklarını duyarız. O Türkü bir değirmende hapis ederler. O çobanın bizim köyde akrabaları vardı ve onlar yemekler yapıyor, bize veriyorlardı. Biz yemekleri binbir zorlukla gizlice o çobana götürüyorduk. Bir süre sonra onu başka yere götürürler. Biz yine onu görmeye gideriz ama bir daha onu bulamayız. Daha sonra da ortaya çıkmaz, kayıplar arasına karışır.

Bu olaydan sonra tedirgin oluruz ama evimizi, hayvanlarımızı bırakmak istemeyiz. Bizim ineklerimiz vardı ve süt dağıtıyorduk. Yorgalli adlı Rum askeri bizden süt alıyordu. Yorgalli E.O.K.A.'da görevli bir askerdir. Bir gün Yorgalli yine süt almaya gelir. Annem kamyonla süt koymaya gittiğinde kanları görür ve ne olduğunu sorar. O da Koçat Köyü'ne saldırdıklarını ve Türklerin sorun çıkardığını o yüzden onlara hadlerini bildirdiklerini söyledi. Daha sonra öğreniriz ki Rumlar oraya saldırmış, Türklerin kuzularını almıştır. Türkler azınlıkta oldukları için dağa çekilirler.

Bizler bu olayı duyduktan sonra orayı terk etmeye karar verdik. Ertesi sabah toplanıp, Akıncılar Köyü'ne göç ettik. Akıncılar yolunda Lefkoşa Larnaka anayolunun üzerinde Rum askerleri geziyordu. Oraya yakın bahçelere Türkleri kaçırırlar diye gitmiyorlardı. Biz göçmen olarak oraya gittiğimiz için para sıkıntısı çekiyorduk. O yüzden kimsenin gitmediği o bahçelere babamla gitmeye karar verdik. Bir gün Akıncılar muhtarı Ali Bey'in bahçesine domateslere bakmaya gideriz. Biraz ilerimizde Canbulat Bey ve BBC dedikleri bir adam anayolun kenarındaki bahçede gabbar topluyorlardı. (İngilizce bildiği ve haberleri dinleyerek köylülere anlattıkları için ona BBC diyorlardı.) Biz olduğumuz yerden Rumların onları esir aldığını

görürüz. Köye gidip haberi verince köyün idarecileri sessiz kalamayız dadiler. Misilleme yapmaya karar verirler ve elli Mücahit Lefkoşa-Larnaka anayoluna gelip yolu keserler.Bir Rum otobüsünü ve bir arabayı durdurup içindekileri esir alırlar. Esirleri Luricina'ya (Akıncılar) getirirler.Esirler yaklaşık elli kişiydi.Daha sonra görüşmeler yapılır ve takas konusunda anlaşılır.

Bir arabulucu Canbulat Bey ve BBC'nin Aradip Köyü'nde olduğunu öğrenir.Beş altı saat içinde Rumlar onları teslim ederken biz de Rum esirlerini geri veririz.

Kemal AKTUNÇ (52)

Ortaköy

1963'de Dali Köyü'ndeyken olaylar başladığında yollar kesilmişti. Biz Akıncılar Köyü'ndeydik ve Lefkoşa'ya gitmemiz çok zordu. Yollarda herkes Rumlar tarafından yoklanıyordu.

Köylünün yiyecek giyeceği Lefkoşa'dan sağlanıyordu. Lefkoşa'da çalışanlar mecburi olarak oraya gitmek zorunda kalıyorlar ve ihtiyaçlarını oradan alıyorlardı Köy otobüslerinin yolcu taşımaktan başka esas görevleri, Lefkoşa'dan köylere cephane taşımaktı. Ama bu yasak olduğundan şekerlerin içerisine veya başka yerlere gizleniyordu. Rumlar bazen ciddi yoklamalar yapıyor bazen de yapmıyorlardı.

Bir gün otobüsü ya ihbar etmişlerdi ya da şüphelenmişlerdi ki önce durdurup baktılar sonra barikatın dışında yine durdurmaya niyetliydiler. Otobüsün şöförü İbrahim Topal ileride duran Rum polislerinin durumu anladığını sezmişti. Bunun üzerine İbrahim Topal yolculara yere yatmalarını söyleyerek gaza basar ve durmadan onların üzerine sürer. Rum polisler kenara çekilip ateş etmeye başlar. Kimseye birşey olmadan yola devam ederler ama otobüs kurşunlardan hasar görmüştür. Akıncılara yaklaştıkları zaman herkes kurtuldular diye ayağa kalkarlar ama Ali dede kalkmaz. Yanındakiler onu uyarır ve yine kalkmayınca öldüğünü anlarlar. Otobüste tek ölen Ali dede olmuştu. Diğer yolcular yara bile almadan kurtulurlar ve cephane teslim edilir.

Kemal AKTUNÇ(52)

Ortaköy

Biz Ayvasıl köyünde kalıyorduk. 21 Aralık 1963 perşembe günü saat üç sıralarında bir kalabalık duyduk. Ben hayvanlarımızın önünü karşılamaya gidecektim. Ama Denyadan Ayvasıl'a hareket eden arabaları izlemeye başladık. Rumlar yolları kesmeye başlamıştı. Rum askerleri silahlı olarak damların üstünde top kuruyorlardı. Onlara ne yaptıklarını sorduklarında ise bizi kandıracakmış gibi traktör onaracaklarını söylerler. Kardeşim ise Yörolokko'da polisti ve o gün bize gelip durumu anlatıp, Rumların amaçlarını söyledi. Annem yememiz için ekmek hamuru yapıyordu. Biz herşeyi olduğu gibi bırakıp, saat üçü yirmi geçe çanların çalmasıyle oradan kaçmaya başladık. Çünkü çanlarla birlikte silahlar atılmaya başlanır.

Yolda Şillura'ya (Yılmazköy) giderken Rumlar bize ateş açarlar ama biz kaçarız. Saat beş buçukta Şillura'ya varırız. Oradan da yola çıkarak gece yarısı üçte Fota'ya sığınırız. Ayvasıl'da olan evimizden olup, otuz yıl boyunca Fota'da göçmen olarak yaşarız.

1974'de ise Rumlar Bilelle'ye gelirler ve askerlerimiz bizi Gönyeli'ye kaçırlılar. Ama orada bir-iki gece kalırız. Daha sonra tekrar Fota'ya döneriz.

Ayvasıl'dan kaçarken on üç kişi esir edilir. Ayvasıl'da Rumlar Türklere çeşitli işkenceler yaptırmış ve onları öldürmüştür.

Bir evin içinde saklı kalan altmış üç yaşındaki Ömer Dayı ailesine yaptıkları işkenceleri gizlenerek görmüştür. Elli altı yaşındaki yaşlı bir adamı traktörün arkasına bağlayan Rumlar köyün içinde gezdirmişler daha sonra ise mezara diri diri gömmüşlerdir. Ayşe adlı on bir yaşındaki küçük bir kızın poposuna şişe sokmuşlar ve onu da nenesinin önünde canlı canlı mezara gömmüşlerdir. Bir aileyi de hep birlikte yine diri diri mezara koymuşlardır. Ömer Dayı'nın amcasının oğlu küçük Ahmet'e de işkence yapmışlar, ailesinin nerede olduğunu öğrenemeyince

başını kesmişlerdir. Ömer Dayı o evin içinde gizlenip, Rumların oradan gitmesiyle gizli gizli kaçarak yedi gün boyunca yürümüş ve aç susuz kalmış, sonunda ise Fota'ya sığınmıştır. Onu yolda bir çoban bulmuş ve yardım etmiş. Bize bu olanları Ömer Dayı anlatmıştır. Kafasını toplamış ve herşeyi gözönünde bize dehşetle aktarmıştır. Kardeşinin de iki kolunu ve iki ayağını baltayla kestiklerini söyler.

Fatma ÜRÜN (53)

Lefkoşa

Ben sekiz yaşımdayken Küçük Kaymaklı bölgesinde oturuyorduk. Akşam üzeri silahlar atılmaya başlandığı zaman çocukları ve kadınları bir eve topladılar. Erkekler ise çapalar ve küreklerle dışarıda Rumların saldırılarına karşı dışarda bekliyorlardı.

Sabah olunca ben ve diğer çocuklar dışarıda oynamaya başlarız. Rumların ateş açmasıyla bir kurşun benim yanımdan geçer ama isabet etmez. Böylece hepimiz eve tekrar gireriz. Annem ve babam daha sonra beni dışarıda aramaya başlarlar buldukları zaman bir kamyonun arkasına atarlar. Beraberce oradan kaçıp Hamitköy'e gideriz. Orada büyük bahçesi olan bir evde kalırız. Çok soğuk bir hava vardı. Misafir olarak kaldığımız ev sahipleri bize iyi bakmışlardı. Acıktığımız zaman bize buğday kaynatıp bidda yaptılar. Ben korkuyordum ve evimize gitmek istiyordum. Gece olunca ışık yakmıyorlardı, herkes minderlerde yatıyordu. Gece olunca acıktım ve annemi aramaya başladım. O kadar kalabalık ve karanlık vardı ki annemi kaybetmiştim. Nasıl bulacağımı bilmiyordum ve karanlıkta onu kokusundan tanıyım düşüncesi ile herkesin başını koklamaya başladım. Annem diye bir kadına sarıldım ama o değildi. Kadın uyanır ve bana annemin ismini sorar. Ben Servet olduğunu söyleyince o kadınla gezerek annemi bulduk. İki üç gün evlerde kaldık, daha sonra bize çadırlar kurdular. Üç aile ile birlikte çadırlara yerleştirildik.

Hamitköy'deki salhaneyi bölük yapıp, annemle babamı oraya aşçı olarak görevlendirirler. Kanadalı askerler devamlı buraya geliyor bize resimler ve mecmualar getiriyorlardı. Hepimize iyi davranıyorlardı.

Evimiz sınıra yakın olduğu için barış gücü orayı almak istiyordu. Ama biz artık evimize dönmek istiyorduk. Bir gece Türk askerleri gizlice bizi evimize götürüp yerleştirdiler. Binbir zorluklarla evimize yerleşiriz.

Türkler Rumlarla olan bölgenin kapalı kalmasını istediği için sınıra torbalar koymuşlardı ama barış gücü yolun açık kalmasını istiyordu. Türkler çocukların Rum tarafına geçmesini istemediği için sınıra torbalar koymuştu ama barış gücü bunu anlamıyordu. Biz çocuklar olayın ciddiyetinin pek farkında olmayarak sınırda oynarken Rumlar bize göz yaşartıcı bomba atarlar. Korkudan bağırmaya başladık, yerlere düştük, ne yapacağımızı bilemedik. Annem gelip beni oradan aldı evimize gittik.

Daha sonra antlaşmalar olur.

Sezay EKİN (43)

Dikmen

1967 YILINDA YAŞANAN CANLI HATIRALAR

Ben 1967'de Limni Madeninde çalışıyordum.Bu madende Türkler ve Rumlar beraber çalışıyorduk.İşten saat beşte çıkıyorduk.Bir gün bir Rum işçi bizimle gelir ve onu yolda indiririz.Bizim köye tahminen 3 mil kala yolun taşlarla kesik olduğunu görürüz.Otobüsteki bütün işçiler telaşlanır, korkarız.Şöför hızla geri vitesi takar ve geriye hareketlenir.Biz hareketlenince karşımıza maskeli kişiler çıkar ve bize ateş açarlar.Bu esnada şöförümüz Adem Bey vurulur.Şöförün vurulmasıyla otobüsteki herkes kaçar ama bir ben otobüste kalırım.Uzaktan maskeli adamların üzerime geldiğini görünce aklıma ölü taklidi yapmak gelir.

Maskeli askerler otobüse gelir ve kapıyı açıp yanıma yaklaşırlar.Ben numaramı yapıyorum.Rum askeri tüfeğinin namlusunu karnıma sokar,daha sonra ise beni yukarıya kaldırıp yere bırakır.Ben hiç sesimi çıkarmadan orada yatmaya devam ederim.Daha sonra askerlerin otobüsün arkasına geçtiğini duyarım.Bir süre daha orada yatmaya devam ettim.Bir süre sonra onların gidip gitmediğini anlamak için yerden sepeti aldım ve dışarıya attım.Ses çıkmadığını görünce kalktım ve dışarıya çıktım.Derenin kenarından geçip ağacın arkasına saklanıp beklemeye başladım.

Olay yerinden kaçan arkadaşlar köye(Dereboyu)gidip oradaki mücahitlere durumu haber vermişlerdi.Mücahitler olay yerine gelirler,yaralı şöför Adem Bey'i ve beni alırlar.Ama onlar gelene kadar saklandığım yerde çok sıkıntılı anlar yaşadım.Mücahitler Adem Bey'i Baf Hastanesi'ne götürürler.

Menteş HÜDAOĞLU(54)

Paşaköy

1974 YILINDA YAŞANAN CANLI HATIRALAR

Ben Marmara Bölgesi'nde kalıyordum. O zaman Rumların Eylence Köyü'nde kalıpcılık yapıyordum. Eylence Köyü'ne girmeden tank bölüğü vardı. Bir gün yolda giderken Yunanlı bir asker yolu kesip bizi durdurur. Önde benim arabam vardı. Baktık ki tanklar bölükten çıkıyorlar ve Eylence'ye doğru gidiyorlardı. Onlar çıktıktan sonra yol açıldı ve biz de onların arkasından yola devam ettik. Daha sonra Eylence yolundan ayrılıp İskele'ye dönerim. Döndüğüm zaman top seslerini duyarım. Ne olduğunu pek anlayamam ve çalıştığım Rumun evine giderim. Ustama tankların ne yaptığını sorarım, o da eğitim yaptıklarını söyler. Oysa Rumlar radyo istasyonunu ele geçirmeye çalışıyorlardı. Oradan ayrıldım ve tekrar tankların arkasından yola devam ettim. Ana yola çıkacakken arkadaşlarımı gördüm. Onlara ne olduğunu sorunca onlar bana geri dönmemi söylediler. Tankların radyo istasyonunu almaya gideceklerini onlardan öğrenirim. Bu sözler üzerine ben de onlarla geri döndüm. Mağusa kapısı barikatına geldiğim zaman bana o tarafta neler olduğunu sorarlar. Ben de söylerim.

Daha sonra bizi mevziye Marmara Bölgesine çağırdılar. Bu mevzi Limasol yolunun üstündeydi. Atalasa Bölgesi'nde Ali Çakır'ın bölüğüne asker olurum. Burada Rumlarla bizi bir mevzi ayırıyordu, karşı karşıyaydık. Silahlarımız piyade ve brendi. Ben mevzideyken bren kullanıyordum. Diğer mücahitler ise köprünün altında bekliyorlardı. Orada Rumlarla iki gün boyunca çarpıştık. Rumlarla karşı karşıya olduğumuz için devamlı kurşun altındaydım. Bir ara bunaldığım için mevzinin yanında toprak yığınlarına oturdum. Akşam üzeriydi ve ben yalnızdım. Rum askeri benim oturmamdan yararlanıp, bana ateş açar. Kurşun önce mangal deliğine vurur, oradan yön değiştirip mevzinin kapısındaki merteklere çarpar ve yine yön değiştirip beni toprağın arkasında bulup, karnıma girer. Ne oldu diye baktığımda

kanların aktığını gördüm.Bizim mevzinin arkasında Türk mevzisi vardı.Orada Türkiyeli asker olan Turan adlı arkadaşım vardı.O, benim bağırmamı duyup, yardımına gelir.O günlerde mevziye yemek getirmediyelerinden aç kalıyorduk. Açlığın ve kan kaybının etkisiyle ben orada bayılırım.Arkadaşım Turan beni baygın olarak bulur.Daha sonra diğer arkadaşlar da gelir.Turan'da gaza bezi olduğundan yaramı sarar.Hava kararınca beni sırtına alarak 500 m. kadar sürünerek beni kendi mevzilerine taşır.Bir gece orada kalırım.Ertesi gün sabahdan Ortaköy'deki Neptün Alay'ın hastahanesi olan Neptün Bar Hastahanesine giderim.İçeiye girdiğimde birçok yaralı ve ölü gördüm.Bunları gördüğümde kendi yaramın küçüklüğünden utandım. Oradaki doktor beni ameliyata alır,kurşunu çıkarır ve yaramı diker.Ben bu olaydan sonra gazi parası da almam ve tekrar mevziye dönerim.

19 Temmuz sabaha karşı bizim mevziye Türkiye subayı gelir ve bize turuncu renkte bir bez verir.Bu turuncu bezi mevzilerinizin önüne sereceksiniz der. Biz de bunun neden olduğunu sorunca:o da Türk uçaklarının gelip Rum mevzilerini bombalayacağını ve biz de onlara yakın olduğumuz için yanlışlıkla bizi bombalamamaları için olduğunu söyler.

20 Temmuz günü iki bölük asker bir bölüğü batı tarafından (bel kola), bir bölüğü de doğu tarafından Rumlara saldırıyordu.Biz de önden onları oyalayacaktık. Anlaştığımız gibi yaparız ve tam ortada Rumlara sıkıştırırız.Orayı aldığımız zaman bir Türk askeri omuzundan vurulur.Subaylar onu birinin götürmesini söylerler.Benim arabam yakında olduğu için bu görevi ben üstlenirim.Yolda giderken ona kendisini kimin vurduğunu sorarım.O da bana kendi arkadaşlarının vurduğunu söyler.Ama bu yanlışlıkla olmuştu,çünkü bu asker bölüğünün bayraktarıymış.Aldığımız yere bayrak dikmeye giderken onu Rum askeri sanıp vurmuşlar.Ben onu Neptün Bar

Hastahane'sine götürürüm ve tedavisi yapılır.Oradan yine mevziye dönerim.Geriye döndüğümde bir şehit verdiğimizizi öğrenirim.Rumlar oradan yenildiği için geriye çekilmeye başlar.Komutanımız benim vucuduma Türk bayrağı sarar.

İlk aldığımız mevzilerin 200 m.ilerisinden Rumlar kiliseden bize ateş açmaya başlar.Biz iki bölük olarak Türk askeri ve mücahitler oraya saldırırız. Subaylar önce mücahitlerin saldırmalarını emrini verir.Türk askeri ise arkamızdaydı. Biz tüm gücümüzle kiliseye saldırdık ve Rumları oradan geriye püskürttük.Kiliseye ilk önce ben ve bir Türk askeri beraber gireriz.Kapıyı kırıp içeriye girdiğimizde hala mumlar yanıyordu. Ben papazı arıyordum ama bulamadım. Oralarda hep Rumlar kalıyordu. Kiliseden çıkınca bir asker yanıma gelir ve bana bir Rum askerinin eve girdiğini söyledi. O eve doğru gittik. Kapıyı zorladık, bağırdık, çıkan olmadı. Rum askeri kapının arkasına bir mertek koyduğu için içeriye girmeye zorlandık. İçeriye girdiğimizde ateş açtık ve Rumca olarak "kim varsa çıksın"dedim. Rum askeri korkuyla yatağın altından dışarıya çıkar.Korkudan bana uyduğunu ve geldiğimi duymadığını söyler. Ben onu alıp dışarıya çıkarım ve komutanım Ali Çakır'ın yanına götürürüm. Ali Çakır Rum askerine Rum mevzilerinin nerede olduğunu sorar o da kızarak bilmediğini söyler. Bunun üzerine Ali Çakır ağzına tabancayı koyarak konuşturmaya çalışır ama yine de konuşturamaz. Arekadaşım Turan Ali Çakır'ın emriyle onu esir kampına götürme görevini alır.

Bizler bir bölük Lefkoşa'ya, bir bölük de Domuzcular Burnu'na doğru ayrılıp, yola çıkarız. Ben Domuzcular Burnu'na gidiyordum.Akşam üzeri Rumlar uzaktan bize ateş açıyorlardı ama uzak olduğu için birşey olmuyordu. Yolda giderken yaralı bir Rum askeri buluruz.Rum askerleri onu bırakıp kaçmışlardı. Yerde yatan yaralı askeri konuşturmaya çalıştık ama o konuşmadı. Ben Rumca bildiğim

için silahlarını ne yaptığını sorduğum zaman ileriye attığını söyledi. Gidip aldım ve otomatik silahını ben kullanmak için alırken diğerk piyade silahını da arkadaşına verdim. Yaralı askeri ise hastahaneye yolladık.

Adnan AYKER (52)

Göçmenköy

15 Temmuz 1974'de Pazartesi günü Rumlarla E.O.K.A.'cılar birbirlerine girerler. Annem, kızkardeşim ve ben o zaman Recis Dondurma Fabrikası'nda Türk ve Rum işçileriyle karışık olarak çalışıyorduk. Savaş haberi gelince oradaki ustabaşımız bize derhal işi bırakmamızı ve hemen fabrikayı teredip, Kaymaklı'nın içinden evlerimize gitmemizi söyledi.

Ben 14 yaşındaydım ve çok korkmuştum, ağlıyordum. Hemen kızkardeşimi alıp annemi bulmaya çalıştık. Annem de orada bulaşıkçılık yapıyordu. Annemi bulduk ve ona orada daha önce olan olayları anlattık. Büyüklerimizden duyduklarımıza göre 63 olaylarında o fabrikada çalışan Türkleri, Rumlar birer birer öldürüp oradaki kuyuların içine atmışlardı. O yüzden biz de hemen orayı terk etmek istedik. Ben, annem, kızkardeşim ve diğer Türk kadınlarla beraber Kaymaklı'nın içinden korkuyla geçmeye çalışıyorduk, çünkü kurşunlar yağmur gibi yağıyordu. Binbir zorlukla Türk polisinin yanına geldik ve orada polisler bizi tutup, ifademizi aldılar. Ne olduğunu anlamaya çalıştılar. Bize evimize gidip dışarıya çıkmamamızı söylediler. Hepimiz evlerimize geldik ve kimseye birşey olmadan kurtulmuştuk.

Mücahitler oturduğumuz evin bodrumunu ve havlusunu karargah yapmıştı. Askerler orada beş gün hiç ayrılmadan kaldılar. Çünkü biz tam sınırda kalıyorduk. 20 Temmuz sabahı erken saatlerde Türk uçaklarının geldiklerini öğrendik, artık savaş başlamıştı. Buradaki mücahitlerin hepsi sınıra gitmeye başlarlar. Kaldığımız yerin bahçesine havan düşer ve oradaki tavuklarla güvercinler ölürler. Savaş süresince orada kalan mücahitlere yemekler yapıyorduk. Geceleri bazı komşularımız bizim evimizde, bazıları ise başka bir komşumuzun evinde toplanıyordu, çünkü bizim evlerimiz daha büyüktü. Mahalledikelerin bazıları ise,

Arabahmet İlkokulu'nun bodrumunda toplanıyordu. Gündüzleri Girne Kapısı'ndaki bir fırına ekmek almaya kurşunlar altında gidiyorduk çünkü yakınımızda başka fırın yoktu.

Bu olaylar sırasında üstümüzde kalan komşumuz Muhittin Bey'in (Yorgozlu) ve Münevver Hanım'ın iki oğlu Özker ve Salih ile damadı Halil Boğaz'da savaşmaya gider. Bir gün asker olan komşumuz Halil Bıçaklı hepsinin savaşırken öldüğü haberini getirir. Bu haberi duyan kızkardeşi Gülümser sinir krizleri geçirip hastaneye kaldırılır ve kalp krizi geçirerek ölür. Bunun üzerine kızkardeşi Sare de bir hafta Kuruçeşme Hastahanesi'nde yatıp, o da kalp krizi geçirerek ölür. İki kız kardeş öldükten sonra Gülümser'im eşi Halil ve kardeşi Salih geri gelirler. Onlar sadece savaştıkları için yerlerinden kaçıp, gelememişlerdi. Fakat diğer kardeşi Özker'in olduğu bölüğe havan düşmesi nedeniyle ölüyor.

Savaş sürerken Türk askerleri Rum esirlerini otobüslerle Arabahmet İlkokulu'nun içindeki ambarlara getirip, orada tutuyorlardı. Bizler olan olaylara çok üzülüyorduk. 1.Harekat bitince arkasından 2.Harekat başladı ve Türk Silahlı Kuvvetleri başarıyla savaşı kazanmıştı. 2. Harekatın bitip anlaşmanın sağlanmasıyla esirler karşılıklı taraflarına teslim edilirler.

Emsal HALİTER (40)

Lefkoşa

Ben 1974'de Savunma Bakanlığı'nda müdür olarak görev yapıyordum. Osman Örek benden Amerika'dan gelen koordinatör Ledsky ile Amerikan elçisini Alsancak'ta bulunan Amerikalıların radyo istasyonuna götürmemi ister. Yolda giderken koordinatör ve elçinin konuşmalarını dinlememi ve İngilizce bilmiyor gibi yapmamı söyler. Ben aynen söylediği gibi yaparım ve onları yol boyunca dinlerim.

Amerika koordinatörü ve elçisi Magosa'ya Dağ yolundan gitmek isterler. Onları önce Roley İstasyonu'na götürdüm. Daha sonra Mağusa'da tek otel olan Altın Tapy Hoteli'ne gitmek isterler. Ben onların bu isteğini de yerine getiririm. Beraberce barda içki içeriz, sonra yemek yeriz. Amerikalı koordinatör yemekte ansızın bana neden Rumlarla kardeş gibi geçinmediğimizi, barışın neden olmadığını sordu. Ben de Rumlarla yaşayamayacağımızı söyledim. Amerikalı koordinatör bunu neye dayanarak söylediğini sorar. Ben de bundan bir süre önce Kıbrıs televizyonunda bir Türk ilkokulu ile Rum ilkokulu arasında bilgi yarışması düzenlendiğini ve yarışmayı idare eden kişinin o zamanın Eğitim Bakanı Rum bir kişi olduğunu söyledim. Çocuklara bir çok sorular soruldu ama esas önemli olan şu soruydu: "İnsan öldürmek günahdır ama öyle bir zaman var ki insan öldürmek mübahtır, sizce bu ne zamandır?" der. Önceleri çocukların hiç birinden cevap gelmez. Daha sonra Nigomu adlı çocuk "bir Türk öldürüldüğü zaman mübahtır" yanıtını verir. Amerikan koordinatörü bunlara inanmayacağını, yalan olduğunu söyler. Bunun üzerine Amerikan elçisi koordinatörün kulağına eğilip, bu yarışma programını kendisinin de gördüğünü ve anlattıklarımın doğru olduğunu söyler. Böylece Amerikan koordinatörü Ledsky ayağa kalkıp, bizim Rumlarla barışmamakta haklı olduğumuzu söyler.

Cahit CANBERK (75)

Girne

1974'de ben Lefkoşa'da Yüksek Mahkeme'de mukayyidlik yapıyordum. Ama görevim boyunca hiçbir suçluyu asmamıştım.Yüksek Mahkeme Reisi ise Melissas adlı bir Rumdu.Melissas bir gün kalp krizi geçirerek ölür.Oğlu Dinos ise bir avukattı.Dinos annesi henüz üzgün olduğundan evden dışarı çıkamadığını o yüzden babasının vasiyet işlemlerini benden yapmamı rica etti.Ben de bu görevi yapacağımı söylerim.

Dinos'la birlikte evlerine gideriz.Dinos'un annesi Adela Hanım beni siyah tüller içinde karşıladı ve hala üzgün görünüyordu.Tanıştıktan sonra ben işlemleri yaptım ve çok memnun kaldılar.Kaçacağım zaman Adela Hanım oğlu Dinos'a döner ve şöyle der: "Dinos, Cahit Bey Türktür ama çok akıllıdır".Yani bu sözleriyle Türklerin hepsinin aptal olduğunu ama içlerinden bazı akıllı kişilerin de çıkabileceğini söylüyordu.Rumlar Türkleri küçümsüyordu ama Cahit Bey bunun aksini ispatlamıştır.Ben bu olayı da Amerikan koordinatörü Ledsky'e anlattığımda beni haklı buldu.

Cahit CANBERK (75)

Girne

Bizim elçilik binası ile benim çalıştığım bakanlık binası karşı karşıyaydı. 20 Temmuz günü öğleden sonra Rumların Litra Palas binasının üstünde Türk uçaklarını vurmak için uçaksavar silahlarını koyduklarını gördüm ve bunu hemen elçiliğe bildirdim. Elçi derhal bakanlığa geldi ve Osman Örek'le bir görüşme yaptı.

Elçi benim önümde Hintli komutan Prem Sant'ı arar ve onunla konuşurken yere dizlenip, dizlerinin üzerinde şunları söyler: "Ekselans Prem Sant beni dinliyor musunuz? Ben Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin elçisiyim, ya şimdi derhal buraya gelirsiniz ya da ben koordinatları verip Lidra Palas'ın üstündeki uçaksavarları uçuracağım" dedi. Bunun üzerine Hintli Komutan Prem Sant derhal geleceğini söyler.

Osman Örek onu karşılama görevini bana verir. Hintli Komutan beyaz zırlı bir arabayla gelir ve ben onu beklerken bana Rumlar tarafından ateş açılır ama ne bana ne de başkasına birşey olmadan kurtuluruz.

Cahit CANBERK (75)

Girne

Ben silah temizliği yapmak için Aya (Dilekkaya) Köyü'ne gitmiştim. Yanımda T.M.T.'den olan arkadaşlarım da vardı.

O gece silahları ahırda temizlemek için buluşuruz.Silahları açıp gocuklamak üzereyken ahırın kapısı çalınır. Biz ne yapacağımızı şaşırırız.Yaptığımız iş çok gizliydi ve kimsenin bilmemesi gerekiyordu.Dışarıda bıraktığımız nöbetçimiz uyumuştı .Kapı vurulduktan sonra içeri girerler.İçeriye bir onbaşı dört tane de er girer ve karşılarında bizi görünce çok şaşırırlar.Etrafta yüze yakın silah vardı ve her tarafa saçılmışlardı.Onbaşı buraya bizim için gelmediklerini,komşulardan gelen koyunlarının ve keçilerinin çalındığı haberi üzerine araştırma yaptıklarını söylediler.Ben ve arkadaşım Yakup Bey konuşuruz ve onları da yemin ettirerek Türk Mukavemet Teşkilatı'na almamız gerektiği konusunda hemfikir oluruz.

Onbaşı ve dört er askeri orada gördükleri şeyleri hiçbir yerde anlatmayacaklarına, bizimle ilgili birşey söylemeyeceklerine dair yemin ettiririz ve onları da teşkilata yazarız.Artık onlar da bize katılmış oluyordu.

İşimiz bitip, Çetinkaya kulübüne gittiğimizde durumu durumu anlatırız.Başkanımız silah temizliğine gittiğimizi ama yanında başka işler yaptığımızı ama bunun doğru karar olduğunu söyler.

Ergün UYSAL(62)

Kızılbaş

Ben 1974'de Merasim Komutanlığı da görevindeydim. O zamanlar halkın tek bir eğlencesi vardı, o da cumartesi günleri çekilecek bayrak töreni ve indirilirken yapılan törendi.

Bizim tören kıtamız ve çok büyük bir bandomuz vardı.Bando takımına yeni komando takımları koymuşlardı çünkü onlar mücahitlere göre daha ataktı.

Bir gece saat birde beni uyandırıp,sancaktan çağrıldığımı söylerler. Sancaktar'ın yanına gittiğimde onu pijamayla otururken bulurum.Bana çok düşündüğünü ve yarın bir yürüyüş yapmaya karar verdiğini söyler.Bütün komandoları ve bandoyu toplamamı ister. Daha sonra geçeceğimiz yerlerin planını çıkarır.Önce Viktorya Sokağı'ndan geçeceğimizi,sonra Baf Kapısı'na, oradan ışıkları geçip Ermu Caddesi'ne geçip sonra geriye döneceğimizi söyler. Ben Ermu Caddesi dediği zaman çok şaşırırm çünkü, orası yeşil bölgeydi, Rumlarla sınır yerimizdi. Sancaktara bunu belirttiğim zaman o bunu bildiğini söyleyip, emrine uyacağımı belirtir. Daha sonra ise bando şefi Zeki Bey'i çağırmamı ister.

Oradan çıkarım ve Zeki Bey'in evine giderim, uyukusundan uyandırıp Sancaktar'ın yanına götürürüm. Sancaktar haritanın üzerinde yürüyeceğimiz yerleri Zeki Bey'e gösterir. Sancaktar Ermu Caddesi'ni söyleyince ne olduğunu, ne dediğini anlamamış gibi davranan Zeki Bey Sancaktarın sözünü tekrarlamasını ister.Sancaktar ikinci kez belirtir ve "emrimi yerine getirmenizi bekliyorum" der.

Sabahleyin toplanma yerimiz olan Kızılay Bölgesi'nde buluşuruz. Bir bando ve bir boru takımımız vardı. O zaman boru takımımız yeniydi. Her zaman arkada yürüyorlardı ve bando takımını izliyorlardı. O gün ise boru takımının önde yürümesi emri gelir.Biz Sancaktar'dan aldığımız emre göre Zeki Bey'in önderliğinde yürüyüşe başlarız.Etrafı inletiriz.Ermu Caddesi'ne yaklaştıkça askerler ne çaldıklarını

unutuyorlar hepsini şaşıyorlardı.Tüm ekipte bir tedirginlik vardı.Barış Gücü'ne geldiğimiz zaman onlar da bu halimize şaşarlar.Bizi durdururlar ve geriye dönmemizi isterler.Böylece Zeki Bey de boru takımının bu işi beceremediğini ve onları geriye alarak bando takımını öne alıp geriye dönmeye başlarız.Zeki Bey ve herkes bu işin sorunsuz bitmesine sevinirler.

Ergün UYSAL (62)

Kızılbaş

Rumlar 1974'de Limasol'u aldıkları zaman Türk erkekleri esir etmişler, kadınları ve çocukları ise bir hastahane de toplamışlardı.Daha sonra ise kadınları evlerine gönderirler.Ama 1.harekata kadar hep hastahane de, 2.harekattan sonra ise evlerimizde toplu olarak kalmaya başlarız.Hep korku içindeydik.Rumlar yollardaki arabaları çalıyordu ve kimse birşey diyemiyordu.

Eşimi esir aldıklarında ben üç çocuğumla bir başıma kaldım.Ben diğer arkadaşlarla beraber Hapivarı üssünde uzun süre kaldık.İngiliz kontrolünde çadırlarda çok sıkıntılar çektik.İngiliz askerleri yiyecek ve giyeceğimizi sağlıyordu.

Biz arkadaş vasıtasıyla kaçış yolları aramaya başlarız.İki arkadaşımız bize iki kamyon ayarlar.Biz kırk üç kişiydik.Çocuklarımın biri altı yaşında, biri dört yaşında biri ise altı aylıktı.Diğer arkadaşların da küçük çocukları vardı.Yola çıkmadan önce çocuklar ağlayıp yolda ses yapmasın diye onlara uyku ilacı veririz.Daha sonra kamyonların içini saman doldurarak, onların içinde yola koyuluruz.Limasol'daki çiftliklerden geçip,askeri üstlere ayrılan İskele kavşağında Rum askerleri bizi durdurur.Rum askerleri kamyonun içindeki samanları şişlemeye başlar ve içindekileri bulur.Kadınlara sizi kim alacak diye sorduklarında onlar da Türkiye'nin alacağı cevabını verince bizi tekrar geriye döndürüp, İskele polisine götürüp, sorgularlar.Biz kuzeye geçmek istediğimizi söyleriz.Ama onlar buna izin vermezler.Bizi kamyonlardan indirip bir Rum otobüsüne, başımızda Rum polislerle beraber koyarlar.Limasol'a geri geliriz.Yine sıkıntı dolu günlere döneriz.Ama kaçma yolları aramaya devam ederiz.Kamyon şöförlerine verdiğimiz 50-60 Kıbrıs liralarımızı da geriye alamayız.Oysa biz bu paraları bulana kadar çok sıkıntı çekmiştik.

Bu defaki kaçışımızda ise 160 Kıbrıs lirası vermek zorunda kaldık.Bu kaçışı üç dört ay içinde planlarız.Bize Halayık Cemaliye adlı bir aracı yardım eder. Onun vasıtasıyla bir van arabaya 25 kişi bineriz.Çocuklarımıza yine uyku hapi veririz.Trodos Dağı yolundan Lefkoşa'ya geliriz.Kavřakta Baf Kapısı'nda Türk şöförü Arif Barudi bizi Lokmacıdan geçirip Türk tarafına teslim eder.Türk askerleri bizi karşırlar.İsimlerimizi aldılar,bizi önce okullara götürdüler.Daha sonra ise ailelerimize teslim ettiler.Esir olan kocam ise daha sonra teslim edilir.

Nevin ÇEVİKÇE (60)

Girne

Ben ailemle birlikte Akıncılar köyünde kalıyordum. Beşparmak Dağları'nda çok şiddetli çarpışmalar oluyordu.Çatışmalar bizim köye kadar gelmişti. Köyün yüksek bir tepesi vardı ve o tepe Rumlara aitti.O zamanın komutanı Demir Bey'di.Demir Komutan o tepedeki Rum askerleriyle savaşı ve o tepeye Türk bayrağını dikmeyi başarır.Böylece köye hakim olan tepe Türklerin eline geçmiş olur.

Türkler o tepeyi alana dek bizler çok korkulu anlar geçirmiştik Köyümüzde bulunan bütün erkekleri askere almışlardı.Kadınlar ve çocuklar evlerimizde yalnız kalmıştık.Geceleri toplu halde oturuyor ve savaşın bitmesini bildirecek haberleri radyodan dinliyorduk.Çarpışmalar devam ediyor, Rumların attığı bombalar köyün yakınına düşüyordu.Bizim köyün yanında Piroyi (Üç Şehitler) Köyü vardı ve o köy Rumlara aitti.Rumlar bize Piroyi köyünden saldırıyordu.Daha sonra çevre köyler olan Goşşi,Arpalık,Dali ve Bodamya gibi yerlerden Türkler bizim köye sığınmaya başlar.Çünkü Rumlar bu köylere de saldırmaya başlamıştı.Bu köylerden gelen Türkleri evlerimizde barındırıyor ve onlara yiyecek, giyecek sağlıyorduk.

Türkler çarpışmalardan sonra Piroyi Köyü'nü alınca Rumların saldırılarından kurtulmuş olduk.Diğer köylerdeki Türkler de evlerine dönerler.

1974 perşembe sabahı saat 04:00'de şafakla birlikte uçak sesleriyle uyanırız.Radyoyu açtığımızda marşlar çalıyordu.Uçaklardan paraşütlerle askerler atlıyordu.Radyoda duyduğumuz ses Türkiye'nin Kıbrıs Türkleri'ni kurtarmaya geldiğini bildiriyordu.

Nazif DORAK (41)

Lefkoşa

Ben Küçük Kaymaklı Bölgesi'nde kalıyordum ama savaş nedeniyle ikinci kez göçmen düşerek Dumlupınar'a gittik. Bu olaylar sırasında çok korkular çektik. Dumlupınar'da komşumuzun dokuz aylık bir çocuğu vardı ve sütü yoktu. O çocuğa süt bulmak için kurşunlardan korunarak kendi evimize gittim, çünkü orada süt vardı. Ben o bebeğin aç kalmasına razı değildim, o yüzden ölümü göze alarak evimize (Küçük Kaymaklı) gittim. daha sonra Dumlupınar'a geri döndüm. I. harekât bitince tekrar Küçük Kaymaklıdaki evimize döndük. II. harekâta Türk askerleri bizim evlerin Türk evleri olduğunu bilmediklerinden etrafa bombalar atıyorlardı. Çünkü oraları sınırdı. Attıkları bir bomba bizim evin balkonuna düşer fakat bize bir zararı dokunmaz. Karşımızdaki evlere de bomba atarlar. Bizleri Rum zannediyorlardı.

I. harekâta savaşıyan bir Türk askeri orada bombalar atıldığını görünce telsizle tanklara oradakilerin Türk olduğu haberini verdi. Eğer o asker uyarmasaydı yanlışlıkla hepimiz ölecektik. Bizim evimizi mevzi yapmışlardı. Çok açlık ve susuzluk çekiyorduk.

Harekât bitince Türk askeri inek keserek oradakilere dağıtırlar. Askerler devamlı bizi ziyaret ediyor, iyimiyiz diye bakıyorlardı. O askerlerden biri bizim evimize gidip gelirken beni görüp, beğenir, anne ve babamdan beni ister. Böylece babam beni ona verir ve evleniriz. Yirmi beş sene mutlu bir evliliğimiz olur.

Sezay EKİN(43)

Dikmen

Ben 1974'de Dereboyu Köyü'nde kalıyordum.Harekâtın üçüncü günü dokuz aylık kızım hastalanır.Onu doktora götürmem gerekiyordu ama bunun için Rum polisinden izin almam gerekiyordu.Çünkü köyümüz Rum kuşatması altındaydı.

Kızımı doktora götürebilmek için köyümüzden 8 mil uzakta bulunan Rum polis karakolundan izin almaya giderim.Doktor Poli'de bulunuyordu bizim köyle Poli köyü arasında sekiz mil uzaklık vardı.Sekiz mili katedene kadar yedi tane askeri barikattan geçtim ve kızımı doktora götürdüm.

Tekrar Poli'deki Rum karakolundan izin alarak köyüme doğru yola çıktım.Son barikata geldiğimde görevli Rum polisi benden izin kâğıdını istedi.Bende bana verilen polis raporunu gösterdim.Ancak görevli polis memuru bu izin belgesinin resmi olmadığını söyledi.Çocuklarımı orada bırakarak geri dönmemi ve resmi bir belge almamı ister.Ben de çocuklarımı orada rehin olarak bırakıp geriye dönerim ve resmi belge alırım.Geri dönüp, belgeyi gösterim ve çocuklarımı alıp, köyüme dönerim.

Menteş HÜDAOĞLU(54)

Paşaköy

Ben 1974'de Gönyeli'de kalıyordum.Bir sabah köyümüzün muhtarı saat 4:30'da bütün mahalleyi ev ev gezip ayağa kaldırdı.Muhtar herkesin sığınaklara ve beton evlere gitmesini söylüyordu.Gün ağardığı zaman uçaklardan paraşütlü askerlerin atlamaya başladığını haber aldık.Daha sonra ise mitralyoz atışına başlandı.

Mahalledeki insanların bazıları beton evlere sığınır,biz ise köyün spor klübüne gideriz.Çevrede devamlı yoğun ateşler vardı.Biz hafta boyunca o spor klübünde kalmaya mecbur oluruz.Bu bir hafta boyunca ilginç olaylar yaşarız.

Çatışmalar sürerken bir gün klübü çalıştıran eniştem dışarda yaralı bir asker görür.Su vermek için yaralı askerin yanına giderken evin bahçesine düşen şarabnel parçaları eniştemin vücuduna saplanır.Eniştemin vücudu parçalanır ve barsakları dışarıya çıkar.Onun o hali çok kötüydü.Şu an hala sakat olarak yaşamaktadır.

Başka bir gün ise köy sakinlerinden olan yaşlı bir teyze çarpışmaların şokundan olsa gerek elinde tuttuğu yemek tenceresinin içerisine çevrede bulduğu bombaları doldurmaya başlar.Topladığı bombaları köy kahvesine getirir.Tabii bombaları getirince orada bir kargaşa olur.O sırada Binbaşı Cengiz bu kargaşayı görür ve ne olduğunu araştırmak için şöförünü yollar.Şöförü de gelip tenceredeki bombaları alır.

Bu arada Binbaşı Cengiz telsizinden Rumların tanklarla köyü basacakları haberini alır.Daha sonra öğrendiklerimize göre çarpışmalar sırasında Binbaşı Cengiz'in şöförü Rumların attığı lav silahından çıkan mermiden kolunu kaybetmiştir.Çarpışmalar devam ederken köyün mermisi biter ve Cengiz Binbaşı bize yardım eder.Rum askerinin kullandığı tankı boş atar silahıyla durdurmayı başaran Binbaşı Cengiz düşmanla savaşı.

Bir süre sonra Türk askerinin takviyesi ile kurtuluruz.Ama kurtulmadan önce komşumuz olan bir bayan doğum sancısına yakalanır.Hamile kadın ve altı kişi bir eve sığınır ama sığındıkları eve havan düşmesi ile hepsi ölürlər.

Varol EMMİ (40)

Gönyeli

Ben 15 Temmuz 1974'de Rum tarafında Poli Köyü'nde çalışıyordum. Sabah altı buçukta radyoda Rum liderleri Makarios ve Grivas'ın arasında çatışma çıktığını duydum Bunun üzerine arabamdan iner inmez köyün Komutanı Dalbir gelip ben ve başka gençleri himayesine aldığını söyledi.Bizi gönülsüz olarak silah eğitimine ve gece mevzi kazdırmak için çalıştırır.

18 Temmuz sabahı bütün gece mevzi kazdıktan sonra sabahleyin bizi komutanımız evimize götürecekleri haberini verir.Olduğumuz yere bir kiralık taksi geldiğini görürüz.Çok yaşlı olan taksici elinde birlikte çalıştığımız arkadaşların resmiyle gelir.Biz resimleri nerden bulduğunu sorunca ustamız Fahri Ömer Arabacıoğlu'nun verdiğini söyleyerek bizi oradan götürmekle görevli olduğunu anlatır.Bizleri Gönyeli'ye yüz elli beş Kıbrıs lirasına götürmek için parasını alıp, anlaştığını söyler.Bizler çok seviniriz ve hemen arabaya bineriz.

Yolda giderken bazı zorluklarla karşılaşırız.Uçak alanına geldiğimiz zaman bizi geri çevirmek isterler ama atlatırız.Yola devam ederken Ciklos Kampı'nda askerlerin tarandığına şahit oluruz.Ama biz sağ salim evimize ulaşırız.

Varol EMMİ (40)

Gönyeli

Ben 1974'de Makarna Fabrikası diye bilinen Köşklüçiftlik semtinde askerlik yapıyordum. Askerlik yapıyordum Hüseyin Paşa İstanbul Tıp Fakültesi öğrencisiydi ama askerlik nedeniyle cepheye katılmıştı.

1974'de çok şiddetli çarpışmalar oluyordu. Arkadaşım Hüseyin Paşa kabına sığmayan bir kişi olduğu için durmadan mazgal deliğinden bakıyordu. Arkadaşları tarafından uyarılmasına rağmen dinlemiyor, bir yandan ateş ederken bir yandan da Rum tarafına bakıyordu. Karşısındaki Yunan ordusu mensupları keskin nişancılar mazgal deliğindeki gölgemsi karaltıyı fark ederler. Dürbünlü silahlarını o noktaya çevirirler ve Hüseyin Paşa'nın bakacağı anı yakalamayı beklerler. Yunan askeri o anı yakalar ve tek kurşunla rahmetli Hüseyin Paşa'yı alnından vurur.

Hüseyin Paşa hayat dolu, hareketli yanının kurbanı oluyor. Yerinde duramayan Hüseyin Paşa askeri eğitimin yetersiz olmasından dolayı ölmüştür.

Ali FEGAN(55)

Mağusa

YER ADI DİZİNİ

-A-

Abohor	6
Arkimandira (Baf)	13
Akaçalı	16
Arpalık	21-45
Akıncılar	21-23-45
Aradip	24
Ayvasıl	24
Alsancak	37
Aya (Dilekkaya)	40

-B-

Büyük Kaymaklı	11
Beyarmudu	11
Boğaz	20-36
Bilelle	24
Bodamya	45

-Ç-

Çatoz	11
Çayıova	20

-D-

Değirmenlik	6
Dalı	9-21-23-45
Doğruyol	18
Denya	24
Dereboyu	29-47
Dumlupınar	46

-E-

Eylence	31
---------	----

-F-

Fota	6-24
------	------

-G-

Güzelyurt	14
Gönyeli	24-47-50
Goşsi	45

-H-

Hamitköy	26
----------	----

-İ-

İskele	31-43
--------	-------

-K-

Koçat	8-21
Küçük Kaymaklı	11-26-35-46
Kumsal	15
Karpaz	20
Köşklüçiftlik	50

-L-

Lefkoşa	6-10-14-15-16-19
Lisi (Akdoğan)	11
Limasol	13-31-43

-M-

Mağusa	11-19-20-31-37
--------	----------------

-O-

Ortaköy	32
---------	----

-P-

Pirhan	19
Poli	47-50
Piroyi (Üç Şehitler)	45

-Ş-

Şillura (Yılmazköy)	24
---------------------	----

-T-

Tahtakale	7-16
-----------	------

-U-

Uluçam (Baf)	13
--------------	----

-V-

Vasilya	6
Vadili (İnönü)	10-11

-Y-

Yörolokko	24
Yeşilköy	20

ŞAHİS ADI DİZİNİ

-A-

Ahmet Cevdet Çavuşoğlu	7
Ayşe Hanım	15
Ali Bey	21
Ali Dede	23
Ayşe	24
Ahmet	24
Amerikan Koordinatör Ledsy	37-38
Adela Hanım	38
Arif Barudi	44

-B-

Binbaşı Nihat İlhan	15
BBC	21
Binbaşı Cengiz	48

-C-

Canbulat Bey	21
--------------	----

-D-

Diros	38
Demir Komutan	45

-F-

Fahri Ömer Arabacıoğlu	50
------------------------	----

-G-

Gülümser	36
----------	----

-H-

Halil Bey	15
Hasan Bey	15
Halil	36
Halil Bıçaklı	36
Halayık Cemaliye	44
Hüseyin Paşa	51

-İ-

İbrahim Topal	23
---------------	----

-K-

Kemal Uysal	7
Kemal Şemiler	7-8
Kaymakam Nihat Bey	9
Komutan Ali Çakır	31

Komutan Dalbir	50
-M-	
Münevver Hanım	36
Muhittin Bey	36
Melissas	38
-N-	
Nevzat Uzunoğlu	6
Növber Hanım	15
Nigomu	37
-O-	
Osman Örek	37
-Ö-	
Ömer Dayı	24
Özker	36
-P-	
Paşa	20
-S-	
Servet Hanım	26
Salih	36
Sare	36
-T-	
Turan	32
-V-	
Veysi Bey	16
-Y-	
Yakup Bey	40
-Z-	
Zeki Bey	41